

Vleermuisonderzoek Cultureel Centrum 't Mozaïek, Wijchen

2013.027
Rapport van de Zoogdierverseniging
In opdracht van de gemeente Wijchen

Vleermuisonderzoek Cultureel Centrum 't Mozaïek, Wijchen

Rapport nr.:	2013.027
Datum uitgave:	21 oktober 2013
Auteurs:	E.A. Jansen en H. Hollander
Illustraties:	Voorpagina: website 't Mozaïek
Productie	Zoogdiervereniging Bezoekadres: Toernooiveld 1 6525 ED Nijmegen Postadres: Postbus 6531 6503 GA Nijmegen Tel.: 024 7410500 info@zoogdiervereniging.nl www.zoogdiervereniging.nl
Gegevens opdrachtgever:	Gemeente Wijchen Postbus 9000 6602 DE Wijchen
Contactpersoon opdrachtgever	De heer L. Daemen
Oplage	digitaal

Dit rapport kan geciteerd worden als:

E.A. Jansen & H. Hollander, 2013. Vleermuisonderzoek Cultureel Centrum 't Mozaïek, Wijchen. Rapport 2013.027. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

De Stichting VZZ, onderdeel van de Zoogdiervereniging, is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdiervereniging; opdrachtgever vrijwaart de Stichting VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing. Niets uit dit rapport mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdiervereniging, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	2
1 INLEIDING	3
1.1 Aanleiding.....	3
1.2 Gebiedsbeschrijving	3
1.3 Probleemstelling	3
1.4 Vleermuizen en hun levenswijze	3
1.5 Vleermuizen en hun bescherming.....	4
2 METHODEN	5
2.1 Benodigd onderzoek	5
2.2 Uitgevoerd onderzoek	5
3 RESULTATEN	7
4 BEOORDELING & DISCUSSIE	9
5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	10

SAMENVATTING

De gemeente Wijchen is voornemens het Cultureel Centrum 't Mozaïek in Wijchen deels te verbouwen cq. uit te breiden met een nieuwe bibliotheek en hoofdentree. De werkzaamheden vinden geheel plaats aan de huidige achterzijde van het pand (noordzijde / Campuszijde).

In opdracht van de gemeente Wijchen er een onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van vleermuisfuncties aan de achterzijde van het gebouw. Het onderzoek is uitgevoerd in 4 bezoeken in juli en augustus 2013, waarbij dit onderzoek niet volledig voldoet aan het geldende vleermuisprotocol van de Gegevensautoriteit Natuur, dat van toepassing is op onderzoeken in het kader van de Flora- en faunawet.

Tijdens het onderzoek werden rond het gebouw nauwelijks vleermuizen aangetroffen. Er zijn geen sporen gevonden die wijzen op (eerdere) bewoning door vleermuizen. Uit het avondonderzoek met batdetectors (4 avonden) blijkt dat vleermuizen geen gebruik maken van de achterzijde van het gebouw. Aan de voorzijde is wel sprake van een paarverblijfplaats van een mannetje gewone dwergvleermuis.

Voor de verbouwing / uitbreiding van 't Mozaïek zijn er, in relatie tot vleermuisfuncties, geen consequenties in het kader van de Flora- en faunawet.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De gemeente Wijchen is voornemens het Cultureel Centrum 't Mozaïek in Wijchen deels te verbouwen c.q. uit te breiden met een nieuwe bibliotheek en hoofdentree. De werkzaamheden vinden geheel plaats aan de huidige achterzijde van het pand (noordzijde / Campuszijde).

Hierdoor verdwijnen delen van een gevel met open stootvoegen. Het gebouw is potentieel geschikt is als verblijfplaats voor enkele soorten vleermuizen.

In het kader van de Flora- en faunawet, die vleermuizen strikt beschermd, is vooronderzoek nodig naar de aanwezigheid van vleermuizen op de verbouw-/uitbreidingslocatie. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de te verwachten functies voor vleermuizen. In het onderhavige geval betreft dit de mogelijke aanwezigheid van zomer- en paarverblijfplaatsen.

1.2 Gebiedsbeschrijving

't Mozaïek ligt aan de oostrand van het dorp Wijchen. Het gebouw wordt intensief gebruikt als theater, cultureel centrum en biedt onderdak aan zorg- en welzijnsfuncties. Tevens vindt verhuur van ruimten plaats aan derden. Dit betekent dat het gebouw intensief wordt gebruikt overdag en 's avonds. Aan de zuidzijde van het gebouw is oudere wegbepanting aanwezig. De noordzijde van het plangebied is vrij open gebied, met op korte afstand sterke verlichting van een grote parkeerplaats. Bij de aanleg van sportvelden/sporthal en parkeerplaats zijn groenstroken verwijderd en waarschijnlijk deels anders teruggeplant.

1.3 Probleemstelling

Alle soorten vleermuizen zijn strikt beschermd onder de Flora- & faunawet. Dit betekent dat voorafgaand aan ingrepen of veranderingen aan gebouwen de ingreep beoordeeld moeten worden op mogelijke aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de (lokale) vleermuispopulaties. Ook andere maatregelen die hierop van invloed zijn, zoals het plaatsen van terrein- of gevelverlichting, moeten beoordeeld worden. Indien (tijdelijke) negatieve invloeden te verwachten zijn, zijn maatregelen nodig die de effecten vermijden, mitigeren of compenseren. Voor het uitvoeren van activiteiten die een groot negatief effect hebben op populaties van strikt beschermde planten- of diersoorten is een ontheffing Flora- & faunawet verplicht. Expliciet worden hieronder de verblijfplaatsen van een aantal soorten genoemd, waaronder alle soorten vleermuizen. Veel vleermuissoorten leven in bebouwde omgevingen en gebruiken diverse bouwtypen als verblijfplaatsen.

1.4 Vleermuizen en hun levenswijze

In Nederland leven verschillende soorten vleermuizen waarvan een deel zich overdag verschuilt in gebouwdelen als spouwmuren, achter gevelbekleding/-

betimmering, onder dakpannen of in dilatatievoegen. Andere soorten verblijven in boomholten of spleten in bomen. Deze plekken bieden vleermuizen bescherming tegen vijanden en het weer. Vleermuizen zijn zeer trouw aan deze plekken en komen jaren achtereen terug naar dezelfde plekken. Meestal hebben deze ruimten een specifiek klimaat en liggen ze gunstig ten opzichte van jachtgebieden. Gedurende de zomer- en wintermaanden leven vleermuizen in grote groepen bij elkaar.

Op warme avonden verlaten vleermuizen deze schuilplekken en vliegen via vaste routes naar hun jachtgebieden, waarbij vaak gebruik wordt gemaakt van hoog opgaande landschapselementen als lanen en houtwallen. Dagelijks wordt meerdere keren heen en weer gependeld tussen deze gebieden. De afstand die de verschillende soorten afleggen varieert van maximaal 1500 m voor gewone grootoorvleermuizen tot maximaal 35 km voor meervleermuizen, maar ligt voor de meeste soorten tussen de 1,5 en de 5 km.

Sommige groepen vleermuizen verhuizen regelmatig om dicht bij hun voedselgebied te zitten. Daarnaast heeft een aantal soorten speciale paargebieden, plekken waar in de herfst veel mannetjes zitten en waar de vrouwtjes dan naartoe komen. In de wintermaanden worden vaak weer andere gebieden opgezocht.

1.5 Vleermuizen en hun bescherming

Op bepaalde tijden in het jaar kan de gehele regionale populatie van een vleermuisensoort overdag op een enkele plek zitten. Dit maakt vleermuizen kwetsbaar, vooral tijdens renovaties en sloop van de betreffende gebouwen of tijdens het kappen van bomen.

De Flora- & faunawet, de Habitatrichtlijn, de Conventie van Bern en de Conventie van Bonn verplichten partijen, waaronder niet alleen de Nederlandse Overheid, maar ook lagere overheden en burgers, tot het nemen van stappen t.a.v. vleermuisbescherming, ook wel de Zorgplicht genoemd. Een van de verplichtingen is om vleermuispopulaties in gunstige staat van instandhouding te houden of te herstellen.

De meest recente interpretatie van de Europese Habitatrichtlijn betekent dat het niet mogelijk is om ontheffing te verlenen van de Flora- & faunawet, waarin de Nederlandse uitvoering van de Habitatrichtlijn is geregeld, voor het (significant) negatief beïnvloeden van vleermuizen en hun schuilplaatsen, vliegroutes en jachtgebied.

2 METHODEN

2.1 Benodigd onderzoek

Onderzoek naar vleermuizen in het kader van de Flora- en faunawet dient uitgevoerd te worden volgens het vleermuizenprotocol van de Gegevens Autoriteit Natuur (2010 & aanvulling 2011). Hierom zijn afhankelijk van de inschattingen van mogelijk aanwezige functies minimaal 2 bezoeken per periode (voorjaar, zomer, najaar, winter) nodig. De eerste inschatting is dat het gebouw gebruikt kan worden als zomerverblijfplaats en als paarverblijfplaats. Dit betekent dat 2 bezoeken in de zomerperiode (juni-juli) en 2 bezoeken in het najaar noodzakelijk zijn (augustus-september). De opdracht is verleend begin juli 2013. De eindrapportage is gevraagd per oktober 2013. Dit betekent dat er geen bezoeken in het voorjaar en de winter hebben plaatsgevonden. Op basis van expert-judgement van de Zoogdiervereniging, mede op basis van de uitgevoerde bezoeken, wordt de aanwezigheid winter- en voorjaarsverblijfplaatsen niet waarschijnlijk geacht. Het onderzoek kan hier echter geen uitsluitel over geven.

2.2 Uitgevoerd onderzoek

Het gebouw en de omgeving zijn bezocht op 12 juli, 18 juli, 20 augustus en 3 september 2013. Hierbij zijn de volgende methoden toegepast:

- Visuele inspectie: op de eerste en derde avond, 12 juli en 20 augustus, werden alle vensterbanken en raamvlakken gecontroleerd op aanwezigheid van vleermuiskeuteltjes. Tevens werden alle toegangen tot de spouwmuur, open stootvoegen en weggesprongen metselwerk gecontroleerd op aanwezigheid van keuteltjes en vettige randen.
- Batdetectoronderzoek: op alle avonden voornamelijk uitgevoerd met een vleermuisdetector, type D240x (Pettersson ©). Deze detector heeft een opnamefunctie voor in het veld lastig determineerbare soorten. Het maken van opnames is voor enkele soortgroepen van groot belang, omdat determinatie in het veld op basis van pulsgeluiden niet altijd afdoende is voor exacte soortbepaling. Dit geldt onder andere voor *Myotis*-soorten. Aan de hand van echolocatiegeluiden en zichtwaarnemingen kan vastgesteld worden welke soort vleermuis in de directe omgeving aanwezig is. Ook kan het gedrag worden bepaald, dat indicatief is voor bepaalde functies; paarverblijf, zomer/najaarsverblijfplaats, jachtgebied of vliegroute.
- Op alle avonden is de achterzijde van het gebouw 's avonds direct voor en tijdens de schemering gecontroleerd op uitvliegende vleermuizen.

Het onderzoek is uitgevoerd door Eric Jansen, een ervaren (veld)ecoloog van de Zoogdiervereniging. Eric heeft zeer ruime kennis van en ervaring met vleermuisonderzoek.

De resultaten zijn beoordeeld in het licht van de Flora- en faunawet. Hierbij is nagegaan in hoeverre aanwezige vleermuisfuncties door de geplande werkzaamheden worden aangetast. Op basis hiervan is een advies opgesteld voor het vervolgtraject.

3 RESULTATEN

Tijdens het veldwerk zijn drie vleermuissoorten in zeer geringe aantallen aangetroffen: gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis en een *Myotis*-soort. Voor elke soort geldt dat het gebied en mogelijk het gebouw een bepaalde functie heeft. De resultaten zijn in tabel 1 per functie weergegeven en in figuur 1 gevisualiseerd op een overzichtskaart. Per gebruikte methode zijn de resultaten als volgt:

- Visuele inspectie: deze gaven geen aanwijzingen voor bewoning door vleermuizen.
- Batdetectoronderzoek:
 - Juli: aan de achterzijde van het gebouw werd geen enkele vleermuis waargenomen. Wel werden laat in de avond 3-5 dwergvleermuizen op route waargenomen. Aan de voorzijde werd op beide avonden een jagende gewone dwergvleermuis vastgesteld.
 - Augustus: rond het gebouw werd een vliegende gewone dwergvleermuis vastgesteld. Dit dier was vooral roepend aanwezig aan de voorzijde. Kort werd ook zwermgedrag vastgesteld van meerdere dieren vlakbij een openstaand raam. Dit trok ook de aandacht van een *Myotis*-vleermuis. Waarschijnlijk was dit een baard-, water- of meervleermuis. Dit is niet nader geanalyseerd. Daarnaast werden ook twee hoog overvliegende rosse vleermuizen gehoord en op enige afstand enkele dwergvleermuizen op route vastgesteld.
- Aan de achterzijde van het gebouw op de verbouw- / uitbreidingslocatie werden op geen van de avonden uitvliegende vleermuizen gezien.

Soort	Vaste rust- of verblijfplaats		Foerageergebied	Baltsplaats	Primaire vliegroute
	Zomer	Najaar			
Gewone dwergvleermuis	-	-	1	1	3-5
Rosse vleermuis	-	-	-	-	2
<i>Myotis</i> -soort	-	-	-	-	1

Tabel 1. Aangetroffen soorten en functies van het plangebied. - = niet aangetroffen functie.

Vaste rust- en verblijfplaatsen

Er zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen aangetroffen, zeker niet aan de achterzijde van het gebouw waar de werkzaamheden plaatsvinden.

Foerageergebied

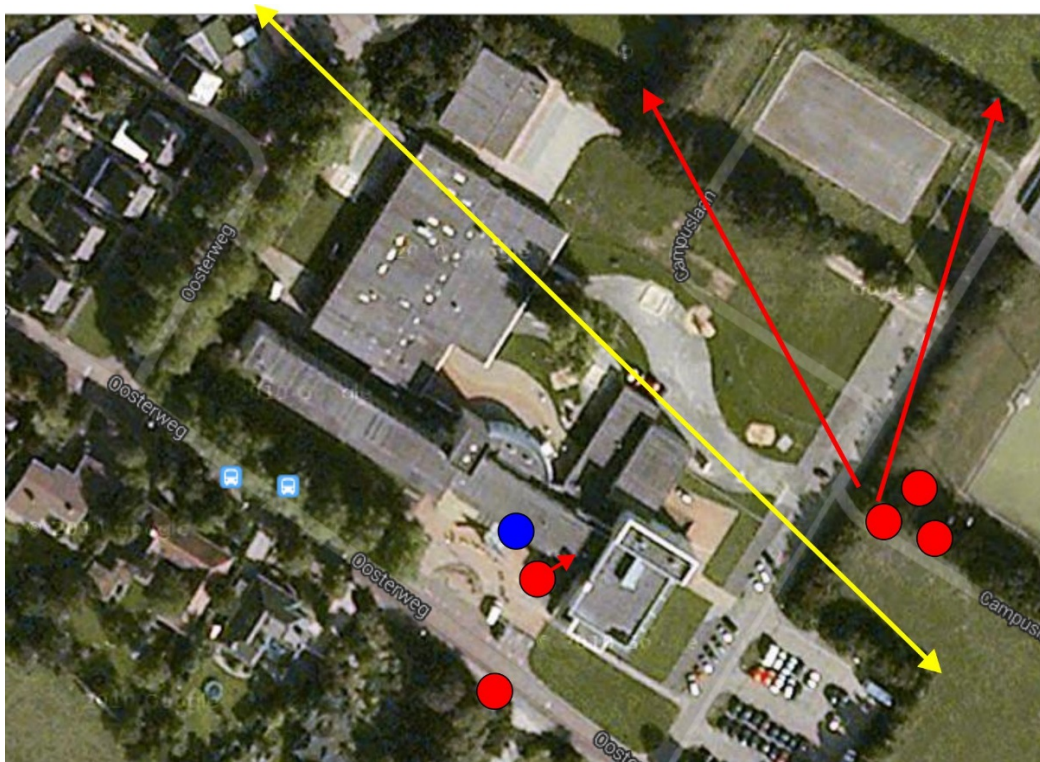
Tijdens het veldwerk is één foeragerende dwergvleermuis waargenomen, alleen aan de voorzijde van het gebouw.

Baltsplaats

Aan de voorzijde van het gebouw is sprake van een baltsplaats van de gewone dwergvleermuis, hierbij zijn waarschijnlijk ook vrouwelijke dieren waargenomen.

Primaire vliegroute

Zowel van gewone dwergvleermuis als rosse vleermuis (laatste soort hoog overvliegend) lopen vliegroutes aan de achterzijde van het gebouw. De waargenomen *Myotis* foerageerde waarschijnlijk niet ter plaatse maar kwam langs het gebouw op vliegroute.

- jachtplek gewone dwergvleermuis
- ♂ baltsplek gewone dwergvleermuis
- jachtplek myotis spec. vleermuis
- ↗ vliegroute gewone dwergvleermuis
- ↘ vliegroute rosse vleermuis

Figuur 1: Waarnemingen van vleermuizen bij de Mozaiek in Wijchen.

4 BEOORDELING & DISCUSSIE

Vleermuisprotocol niet geheel gevolgd

Het onderzoek voldeed niet geheel aan het vleermuisprotocol van de GaN. Dit was het gevolg van een late gunning. Het onderzoek is zodanig uitgevoerd dat aanwezigheid van grotere groepen vleermuizen, zoals een kraamkolonie, uit te sluiten is. Van eventueel eerder aanwezige groepen zouden tenminste nog de jonge dieren aanwezig moeten zijn en/of duidelijk sporen aanwezig moeten zijn. Ook de geringe aandacht van "passerende" vleermuizen voor dit gebouw geven aan dat dit gebouw geen onderdeel is van het door vrouwtjes gewone dwergvleermuizen gebruikte netwerk.

Effect van de werkzaamheden

Het gebouw is in gebruik door een mannetje gewone dwergvleermuis en tijdelijk ook door zijn harem. De exacte locatie kon niet vastgesteld worden. Deze verblijfplaats zit aan de voorzijde en dus niet uitbouwzijde van het gebouw. Het aantal jagende en passerende vleermuizen rond dit geschikte gebouw is zeer gering. Het gedrag van zeer laat passerende dieren is waarschijnlijk het gevolg van doorsnijding van een vliegroute bij eerdere planuitvoeringen.

Er vindt door de geplande werkzaamheden aan 't Mozaïek derhalve geen aantasting van vleermuisfuncties plaats. Er is geen sprake van aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen in zomer en najaar (incl. baltsplaatsen), geen aantasting van foerageergebied, geen aantasting van vliegroutes. De aantasting van winter- en voorjaarsverblijfplaatsen kan op grond van het onderzoek niet worden uitgesloten, maar is op grond van de visuele inspecties (sporenonderzoek) en expert-judgement onwaarschijnlijk.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Vleermuisverblijfplaatsen zijn afwezig in/bij de uitbreidingszijde van de Mozaïek. Ook lopen er binnen de zone die door de planontwikkeling beïnvloed wordt (200 m) geen vliegroutes. Er zijn daarom geen beperkingen in uitvoeringswijze of termijn t.a.v. vleermuizen. In relatie tot de Flora- en faunawet is er geen sprake van een ontheffingplichtige situatie.

Buiten de planuitvoering is wel een knelpunt gevonden ten aanzien van de doorlaatbaarheid van het landschap voor vleermuizen rond de sportvelden en de sporthal. Hier is waarschijnlijk een belangrijke vliegroute voor een deel verdwenen. Gedeeltelijk herstel is mogelijk met een betere groeninrichting en/of aanpassing van de verlichting in dit gebied.